

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΑΤΡΩΝ
UNIVERSITY OF PATRAS

ΑΝΟΙΚΤΑ ακαδημαϊκά
μαθήματα ΠΠ

Ιστορία της πόλης και της πολεοδομίας

Ενότητα 6: Ο πολεοδομικός σχεδιασμός του
Αγρινίου (μέσα 19ου αι.)

Δώρα Μονιούδη-Γαβαλά

Σχολή Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων
Τμήμα Διαχείρισης Πολιτισμικού Περιβάλλοντος και
Νέων Τεχνολογιών

Κτηματολόγιο και σχέδιο πόλης για το Αγρίνιο, μέσα 19^{ου} αι. (1/3)

- Η τοπική ιστορία του Αγρινίου χαρακτηρίστηκε στο πρώτο χρονικό διάστημα μετά τη δημιουργία του νέου ελληνικού κράτους από την εγκατάσταση μεγάλου αριθμού επήλυδων από τις τουρκοκρατούμενες περιοχές (την Ήπειρο και ιδιαίτερα το Σούλι) και τη διαχείριση των εκτεταμένων εθνικών γαιών. Προφανώς η ένταση των προβλημάτων στο ιδιοκτησιακό καθεστώς με τις καταπατήσεις εθνικών γαιών και τις ανάγκες στέγασης των μετοίκων, σε συνδυασμό με τις αναπτυξιακές δυνατότητες της πόλης, οδήγησαν την πολιτεία τόσο στη κατάρτιση κτηματολογίου, όσο και στη σύνταξη ρυμοτομικού σχεδίου.
- Το 1845 ο γεωμέτρης Αιτωλίας Κ. Ζάγκας υπέβαλε στο Υπουργείο των Εσωτερικών το σχέδιο της πόλεως Αγρινίου προς έγκριση. Αυτό περιλάμβανε τον κτηματολογικό χάρτη με το νέο ρυμοτομικό και κτηματολογικό πίνακα με αύξοντα αριθμό των ιδιοκτησιών, ονοματεπώνυμο του φερόμενου ιδιοκτήτη και επάγγελμα. Το υποβληθέν σχέδιο εγκρίθηκε μετά από επτά περίπου χρόνια.

Κτηματολόγιο και σχέδιο πόλης για το Αγρίνιο, μέσα 19^{ου} αι. (2/3)

- Από το κτηματολόγιο του 1843 – 1845 προκύπτει τεκμηριωμένα το ιδιοκτησιακό καθεστώς, με κύρια χαρακτηριστικά την κατάληψη του μεγαλύτερου μέρους της πόλης από εθνικές γαίες και τη διανομή μέρους των εθνικών γαιών σε ορισμένες κατηγορίες πολιτών (αγωνιστές, πρόσφυγες του Αγώνα, γηγενείς).
- Το κτηματολόγιο αποκαλύπτει τον αριθμό και την έκταση των εθνικών γαιών, που αποτελούσαν το 20,3% του συνόλου των ιδιοκτησιών και περίπου το 70% της έκτασης της πόλης.
- Επάνω στο χάρτη της αποτύπωσης του 1843 έγινε ο ανασχεδιασμός του αστικού ιστού, ο οποίος αποτέλεσε τη βάση του σχεδίου που θεσμοθετήθηκε με δεκαετή περίπου καθυστέρηση. Το νέο σχέδιο συνιστούσε παρέμβαση στην υπάρχουσα πόλη, με στόχο την εσωτερική αναδιάταξη: το Αγρίνιο ήταν πόλη ερειπωμένη αλλά ζωντανή, όπου η ανοικοδόμηση ήταν επιτακτική ανάγκη και όπου ο σχεδιασμός έπρεπε να λάβει υπόψη τις παλαιότερες οικοδομικές γραμμές. Οι υπάρχουσες χαράξεις των δρόμων παρέμειναν στη νέα διεύθυνση, με διαφορετικά γεωμετρικά χαρακτηριστικά.

Κτηματολόγιο και σχέδιο πόλης για το Αγρίνιο, μέσα 19^{ου} αι. (3/3)

- Το νέο σχέδιο του Αγρινίου χαρακτηριζόταν από ιδέες οργάνωσης και τάξης. Στόχευε σε βελτίωση του οδικού δικτύου με ευθυγραμμίσεις υφιστάμενων και διανοίξεις νέων δρόμων, χωρίς ανατροπές του διαμορφωμένου ιστού της παραδοσιακής πόλης. Δρόμοι ευθείς και με σταθερό πλάτος αντικαθιστούσαν, στην ίδια περίπου θέση, τους σκολιούς και στενούς της εποχής της Τουρκοκρατίας. Χαρακτηριζόταν από τη «διάχυση» της ευθείας στο ακανόνιστο οδικό δίκτυο, τη διασφάλιση της «συνέχειας» στην κίνηση από το εσωτερικό της πόλης προς τα έξω και τη σήμανση των οδών-δημόσιων χώρων. Αναγνωρίζεται μια γεωμετρική σύνθεση στο νότιο τμήμα της πόλης, με δημιουργία αμβλείας γωνίας. Το νότιο-ανατολικό τμήμα της πόλης, η περιοχή της Ντούτσαγας, παρέμεινε σχεδιαστικά αδιαμόρφωτη.

Αγρίνιο, 1843-1852

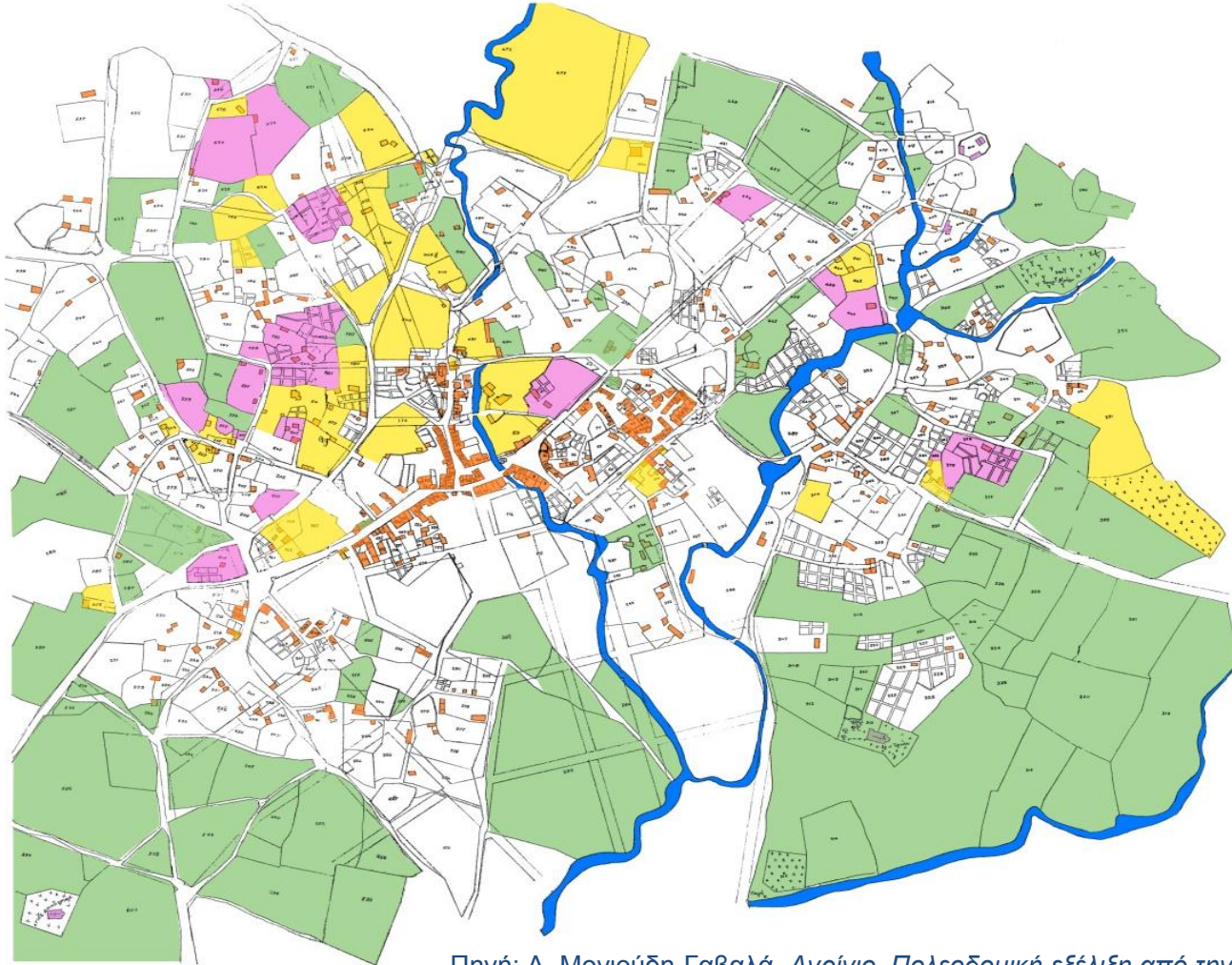
Πηγή: Δ. Μονιούδη-Γαβαλά, *Αγρίνιο. Πολεοδομική εξέλιξη από την αναδημιουργία στην ακμή του μεσοπολέμου (1830-1940)*, Αγρίνιο 2010.

Υφιστάμενο οδικό δίκτυο, 1843-1852

Πηγή: Δ. Μονιούδη-Γαβαλά, *Αγρίνιο. Πολεοδομική εξέλιξη από την αναδημιουργία στην ακμή του μεσοπολέμου (1830-1940)*, Αγρίνιο 2010

Ιδιοκτησιακό καθεστώς, 1843-1852

Πηγή: Δ. Μονιούδη-Γαβαλά, *Αγρίνιο. Πολεοδομική εξέλιξη από την αναδημιουργία στην ακμή του μεσοπολέμου (1830-1940)*, Αγρίνιο 2010

Εγκριμένο σχέδιο, 1852/1853

Πηγή: Δ. Μονιούδη-Γαβαλά, *Αγρίνιο. Πολεοδομική εξέλιξη από την αναδημιουργία στην ακμή του μεσοπολέμου (1830-1940)*, Αγρίνιο 2010

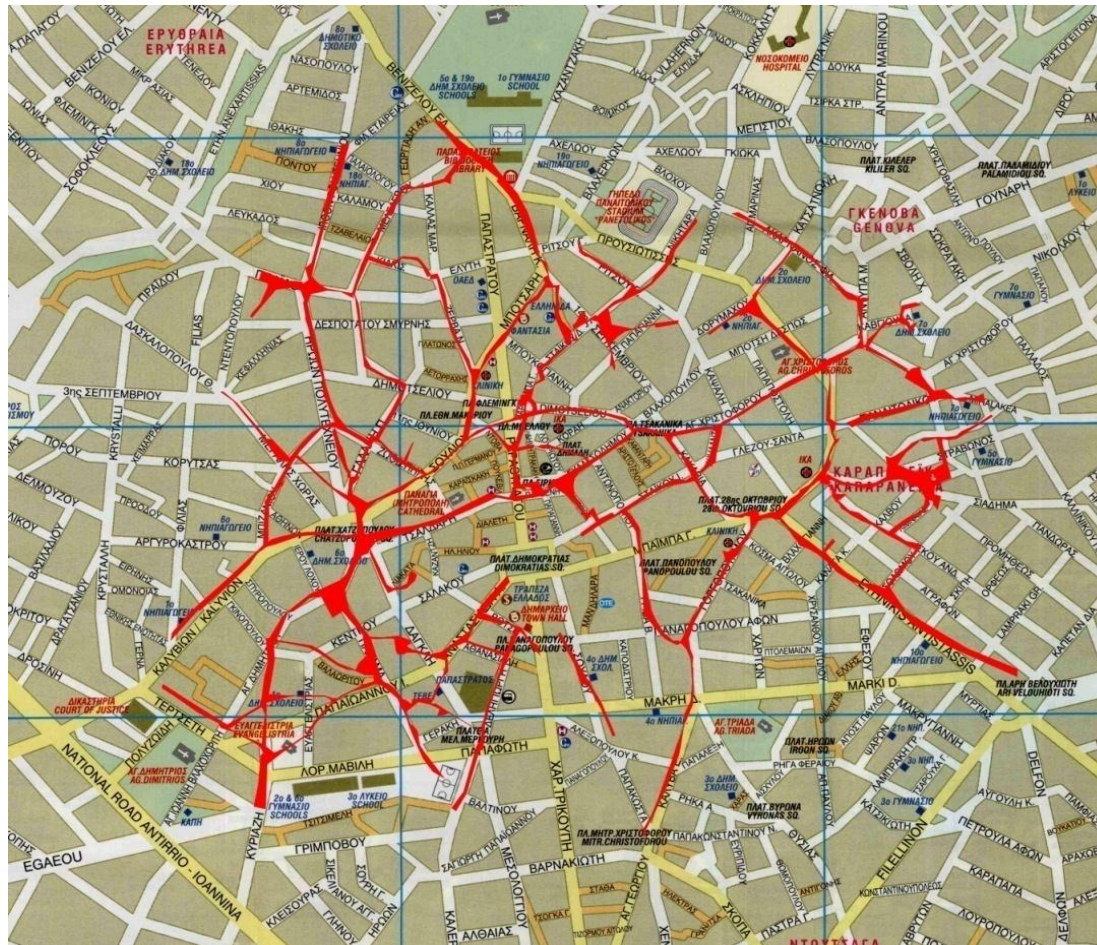

Οδικό δίκτυο

Προβολή του οδικού δικτύου της πόλης πριν τον πολεοδομικό σχεδιασμό πάνω στο χάρτη της σύγχρονης πόλης.

Πηγή: Δ. Μονιούδη-Γαβαλά, *Αγρίνιο. Πολεοδομική εξέλιξη από την αναδημιουργία στην ακμή του μεσοπολέμου (1830-1940)*, έκδοση Δήμου Αγρινίου, Αγρίνιο .

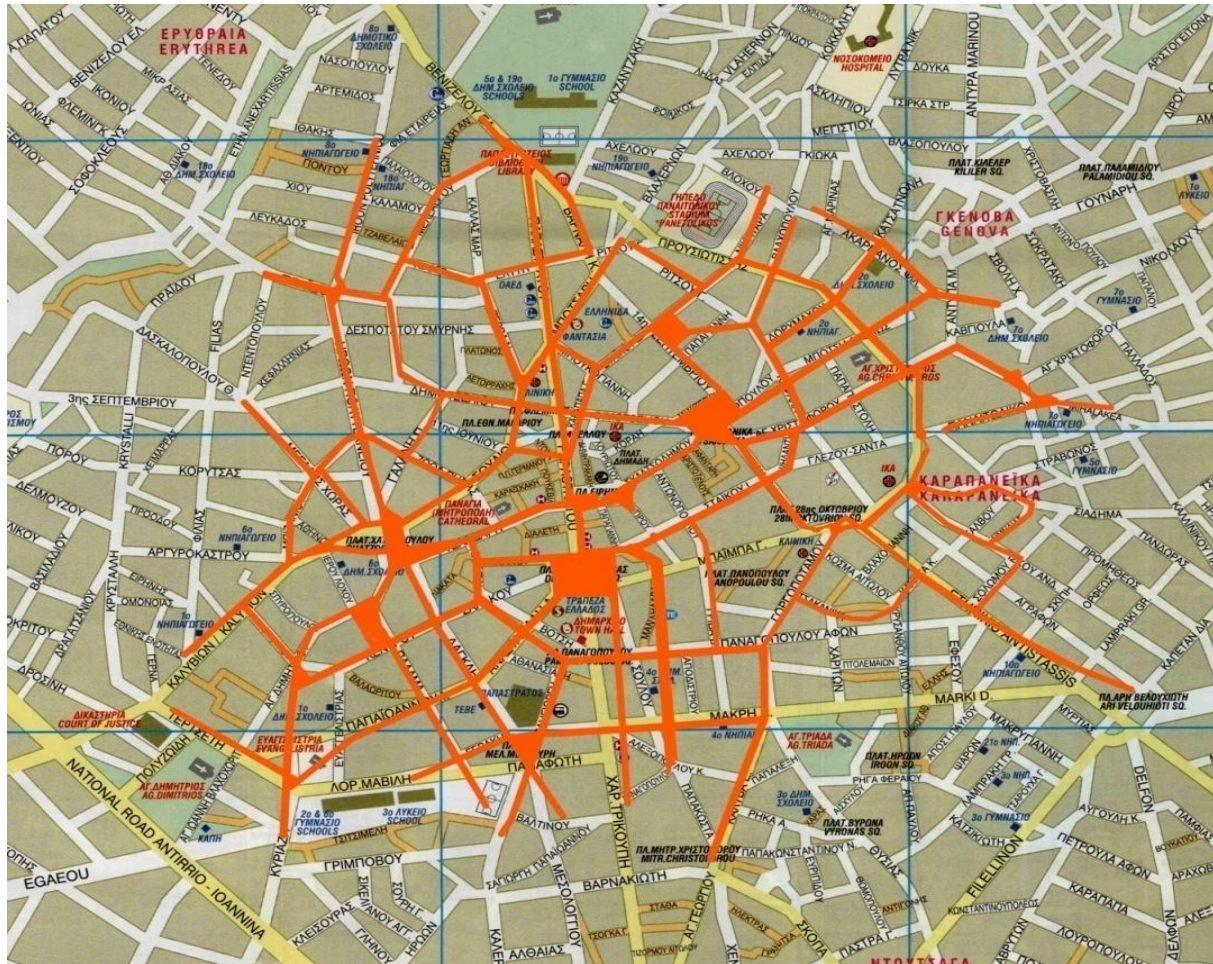
Ο χάρτης της σύγχρονης πόλης είναι έκδοση Μοσχονά.

Οθωνικό σχέδιο

Προβολή του οθωνικού σχεδίου στο χάρτη της σύγχρονης πόλης.

Πηγή: Δ. Μονιούδη-Γαβαλά, *Αγρίνιο. Πολεοδομική εξέλιξη από την αναδημιουργία στην ακμή του μεσοπολέμου (1830-1940)*, έκδοση Δήμου Αγρινίου, Αγρίνιο 2010.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Πατρών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Σημείωμα Ιστορικού Εκδόσεων Έργου

Το παρόν έργο αποτελεί την έκδοση 1.0.

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Πανεπιστήμιο Πατρών, Δώρα Μονιούδη-Γαβαλά. «Ιστορία της πόλης και της πολεοδομίας. Ο πολεοδομικός σχεδιασμός του Αγρινίου (μέσα 19ου αι.)». Έκδοση: 1.0. Πάτρα 2015. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <https://eclass.upatras.gr/courses/CULTURE118>.

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Μη Εμπορική Χρήση Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (1/2)

Αρχειακές πηγές:

- Γενικά Αρχεία του Κράτους /Κεντρική Υπηρεσία:
  - το Αρχείο Σχεδίων Πόλεων,
  - το Αρχείο της Γραμματείας/Υπουργείου επί των Εσωτερικών,
  - το Αρχείο της Γραμματείας/Υπουργείου επί των Οικονομικών,
  - το Αρχείο της Γραμματείας/Υπουργείου επί των Στρατιωτικών

Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (2/2)

- Γενικά Αρχεία του Κράτους/Αρχεία νομών
- Αρχεία Υ.Π.Ε.Κ.Α.
- Αρχεία Δήμων, Πρακτικά δημοτικών συμβουλίων
- Αρχεία συμβολαιογράφων
- Εφημερίδες

